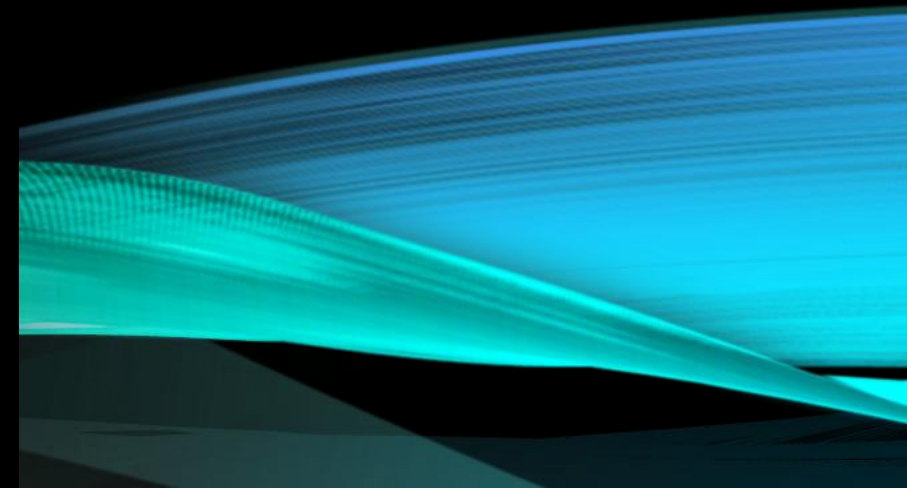

EPIKA JAKO RODZAJ LITERACKI

CECHY EPIKI

- występuje **NARRATOR**, który opowiada o wydarzeniach
- istnieje **ŚWIAT PRZEDSTAWIONY**, czyli czas i miejsce akcji, bohaterowie, wydarzenia
- **FABUŁA**, czyli przedstawione w utworze wydarzenia, układają się w ciąg przyczynowo – skutkowy
- zwykle są to **UTWORY PISANE PROZĄ, RZADZIEJ WIERSZEM** (bajka i epopeja)
- utwory mogą być długie i krótkie

TYPY NARRATORA

NARRATOR PIERWSZOOSOBOWY

- wypowiada się w 1 os. liczby pojedynczej
- relacjonuje wydarzenia, w których sam uczestniczył lub których był świadkiem
- nie wie wszystkiego, jego wiedza jest ograniczona
- wyraża swoje myśli, odczucia, wypowiada opinie na temat zdarzeń i bohaterów

NARRATOR TRZECIOOSOBOWY

- wypowiada się w 3 os. liczby pojedynczej
- nie uczestniczy w wydarzeniach, o których opowiada, stoi z boku
- jest wszehwiedzący – wie wszystko o wydarzeniach i bohaterach, zna ich myśli, zamiary i pragnienia
- nie ocenia zdarzeń i bohaterów, nie ujawnia swoich odczuć

NAJWAŻNIEJSZE ELEMENTY UTWORU EPICKIEGO

NARRACJA

FABUŁA

AKCJA

WĄTEK

PUNKT
KULMINACYJNY

RETROSPEKCJA

BOHATER
LITERACKI

FABUŁA

FABUŁA - układ zdarzeń przedstawionych w utworze, które powiązane są ze sobą pod względem przyczynowo – skutkowym, poznawane dzięki relacji narratora i wypowiedziom bohaterów.

Na fabułę składają się: **akcja** utworu i wszystkie **wątki**.

Fabuła może być:

- **jednowątkowa** (np. w noweli)
- **wielowątkowa** (np. w powieści)

AKCJA

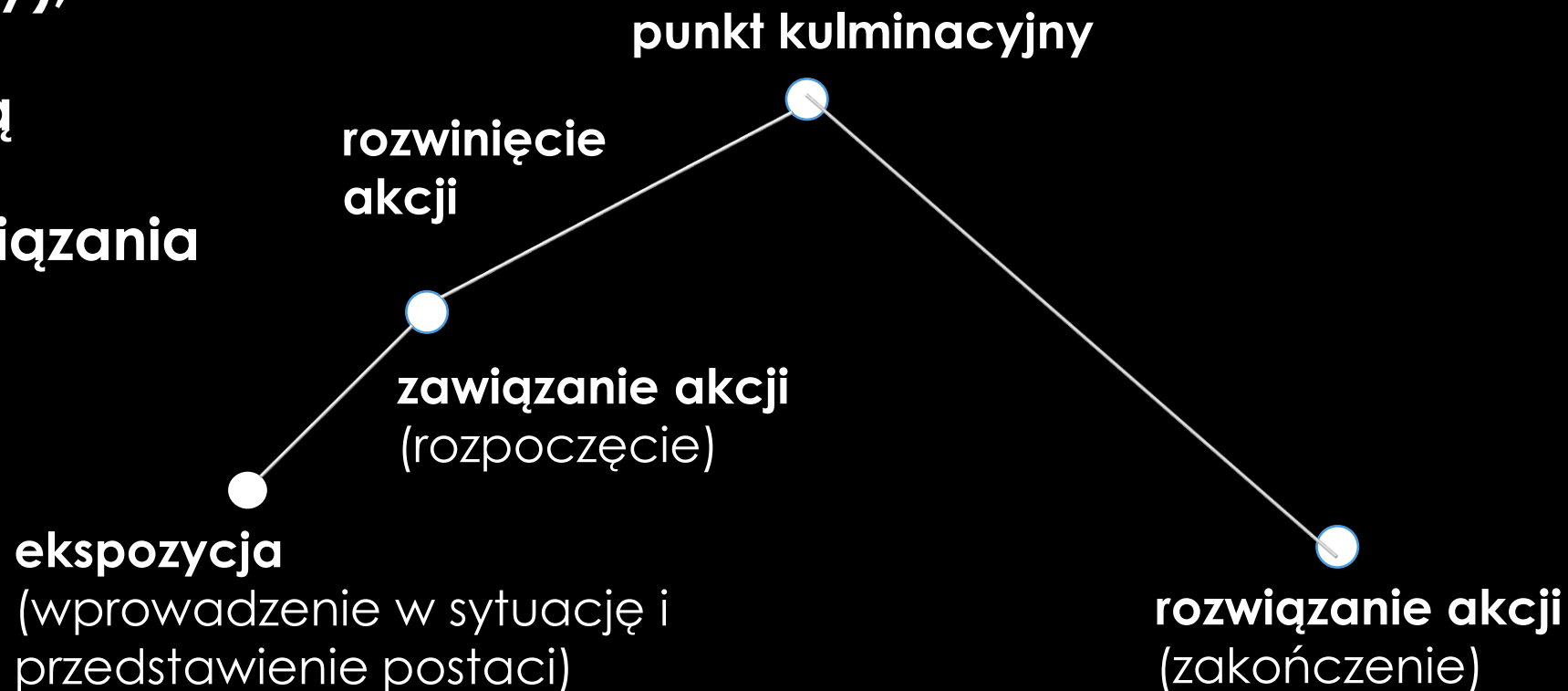
- AKCJA – ciąg wydarzeń

(w obrębie fabuły),

które zmierzają

do konkretnego rozwiązania

Składniki akcji:

WĄTEK

- **WĄTEK** – szereg wydarzeń związanych z jedną lub kilkoma postaciami (np. wątek miłości Winicjusz i Ligii)

W utworach wielowątkowych można wyróżnić:

- **wątki główne** (związane z postaciami pierwszoplanowymi)
- **wątki poboczne** (związane z postaciami drugoplanowymi)

PUNKT KULMINACYJNY, RETROSPEKCJA

Punkt kulminacyjny – to kluczowy moment w utworze, w którym, akcja osiąga najwyższe napięcie (rozstrzygają się losy bohaterów)

Retrospekcja – przywołanie przez bohatera lub narratora wydarzeń przeszłych, wcześniejszych, które rozegrały się, zanim rozpoczęła się akcja utworu.

BOHATER LITERACKI

TYPY BOHATERÓW:

- **główny (pierwszoplanowy)**- ma decydujący wpływ na wydarzenia
- **drugoplanowy** – pozostaje w związku z bohaterem głównym, ale nie ma decydującego wpływu na wydarzenia
- **epizodyczny** – bierze udział w wydarzeniach niezbyt istotnych dla rozwoju akcji.
- **zbiorowy** – grupa postaci reprezentująca określoną społeczność (np. szlachta w „Panu Tadeuszu”, chrześcijanie w „Quo vadis”).
- **pozytywny** – obdarzony wzorcowymi cechami charakteru
- **negatywny** – wyposażony w naganne cechy charakteru
- **statyczny** – nie zmienia swojej postawy
- **dynamiczny** – pod wpływem wydarzeń przechodzi wewnętrzną przemianę

POWTÓRKA Z EPIKI

Utrwalanie pojęć – fiszki:

<https://learningapps.org/display?v=p3an5o9cc24>

Ćwiczenie interaktywne:

<https://learningapps.org/display?v=p3an5o9cc24>

GATUNKI EPICKIE

GATUNEK	OBJAŚNIENIE	PRZYKŁAD
mit	<p>- opowieść fantastyczna przekazywana z pokolenia na pokolenie, prezentująca wierzenia dawnej społeczności, które wyjaśniają powstanie świata i ludzi, pochodzenie zjawisk przyrody, źródła zwyczajów, podejmują problem dobra i zła</p> <p>= bohaterami mitów są najczęściej bogowie i herosi (półbogowie)</p>	mit o Syzyfie, mit o Dedalu i Ikarze, mit o Prometeuszu
legenda	<p>- opowieść ludowa przekazywana z pokolenia na pokolenie, zawierająca elementy fantastyczne, osnuta wokół faktów i postaci historycznych ,</p> <p>- dotyczy konkretnych miejsc, osób lub zdarzeń, tłumaczy powstanie miast i państw, opowiada o niezwykłych czynach bohaterów wzorowanych na postaciach historycznych</p>	legenda o Lechu, Czechu i Rusie, legenda o Warsie i Sawie, legenda o królu Popielu
baśń	<p>- utwór o treści fantastycznej, opowiada o niezwykłych bohaterach i cudownych wydarzeniach, które rozgrywają się w bliżej nieokreślonym czasie i miejscu, kończy się szczęśliwie – zwycięstwem dobra nad złem, zawiera morał</p> <p>- bohaterami baśni są księżniczki, rycerze, smoki, wróżki, czarownice, często występujące też magiczne przedmioty (czarodziejska różdżka, czapka niewidka)</p>	Charles Perrault, „Kopciuszek”, „Czerwony Kapturek”, H. CH. Andersen „Królowa Śniegu”, „Calineczka”,

przypowieść

- utwór dydaktyczny niewielkich rozmiarów, w którym przedstawiona historia oprócz sensu dosłownego ma znaczenie głębsze, przenośne (alegoryczne lub symboliczne)
- przekazuje ważne prawdy moralne i uniwersalne nauki dotyczące natury ludzkiej, ukazuje postawy warte naśladowania

Przypowieści o synu marnotrawnym, o miłosiernym samarytaninie, Wdowi grosz, o siewcy.

bajka

- krótki, zwięzły utwór o charakterze dydaktycznym, pisany wierszem, zawiera morał, przekazuje ważne prawdy o życiu, krytykuje wady ludzkie

I. Krasicki, „Kruk i lis”, „Malarze”

pamiętnik

- utwór, w którym autor wspomina dawne autentyczne wydarzenia i prezentuje związane z nimi refleksje

Jan Chryzostom Pasek „Pamiętniki”

dziennik

- utwór, w którym autor na bieżąco opisuje aktualne wydarzenia i prezentuje związane z nimi przeżycia i myśli (zapiski prowadzone są codziennie i opatrzone są datami)

Stanisław Lem „Dzienniki gwiazdowe”

nowela

- krótki, zwięzły utwór o jednowątkowej fabule, zbudowanej wokół motywu przewodniego (np. osoby, rekwizytu), z wyraźnie zarysowaną akcją, punktem kulminacyjnym i puentą

H. Sienkiewicz „Latarnik”, „Sachem”

opowiadanie

- krótki utwór o prostej, zwykle jednowątkowej fabule, od noweli różni się swobodniejszą kompozycją i bardziej rozbudowanymi opisami

B. Prus „Katarynka”

E. Hemingway „Stary człowiek i morze”

powieść

- obszerny utwór o wielowątkowej fabule z wieloma bohaterami

H. Sienkiewicz „Quo vadis”, A. Kamiński „Kamienie na szaniec”

epopeja

- rozbudowany, wielowątkowy utwór, pisany wierszem, przedstawia dzieje bohaterów na tle przełomowych dla całego narodu wydarzeń historycznych

A. Mickiewicz

- charakteryzuje się podniosłym stylem, zawiera porównania homeryckie, rozpoczyna się inwokacją

„Pan Tadeusz”

CZAS NA UTRWALANIE...

- <https://wordwall.net/pl/resource/70190146/jaki-to-gatunek>
- <https://create.kahoot.it/details/36616053-82db-4e20-8be2-c7f3f1f81b06>

CZAS NA EPIKĘ...

SAMODZIELNA PRACA Z TEKSTEM

K. Dickens, *Opowieść wigilijna* (frag.)

„Kiedy Scrooge obudził się, było tak ciemno, że wyglądając z łóżka, mógł zaledwie odróżnić przejrzyste okno od ciemnych ścian pokoju. W chwili, gdy usiłował przeniknąć ciemność swymi bystrymi niby u łasicy oczyma, zegar wieżowy sąsiedniego kościoła wybił cztery kwadranse²⁸. Słuchał pilnie: która też następnie wybije godzina? Ku wielkiemu jego dziwieniu, ciężki dzwon wybił sześć, siedem, osiem i tak dalej aż do dwunastu. Wtedy zatrzymał się. Dwunasta? To być nie może. Było przecież już po drugiej, gdy poszedł spać. Zegar mylił się. Lód musiał się dostać między jego koła i tryby. Dwunasta!

Przycisnął sprężynę swego repetiera²⁹ w celu skontrolowania ogłupiałego zegara, lecz repetier także wybił dwunastą, a potem zatrzymał się. — To niepodobna — mruzczał Scrooge — żebym przespał dzień i część drugiej nocy. Niepodobna również, żeby słońcu przytrafiło się coś nadzwyczajnego, żeby teraz zamiast południa była północ. Zaniepokojony, jak mógł najprędzej wygrzebał się z łóżka i zbliżył się po omacku do okna. Musiał rękawem szlafroka zetrzeć naprzód mróz z szyby, zanim mógł ujrzeć cokolwiek, ale i wtedy zobaczył niewiele. Zauważył tylko, że było bardzo mgliście i nadzwyczaj zimno i że nie było słychać ludzi biegnących w różne strony, sprawiających zwykły gwar i hałas, co działałoby się niezawodnie, gdyby noc pokonała dzień i zapanowała nad światem. Spostrzeżenie to przyniosło mu wielką ulgę”.

PODSUMOWANIE

- <https://wordwall.net/pl/resource/9287070/polski/epika>

Dziękuję 😊

Opracowała Beata Szpetko